

Пуковник Никола Жаке: ТЕНКОВСКИ НАПАД И ОДБРАНА ОД ТЕНКОВА

Швајцарски пуковник Никола Жаке, члан Националног савета, објавио је брошуру под насловом „Тенковски напад и одбрана од тенкова као основни проблем одбране Швајцарске“¹⁾, која је побудила велико интересовање и изазвала жучну дискусију у војним круговима Швајцарске.

Писац износи своја гледишта под претпоставком да Швајцарска буде изложена масовном нападу надмоћног агресора, снабдевеног свим савременим средствима борбене технике.

Циљ књиге, према изјави писца, јесте да се испитају могућности масовног тенковског напада на Швајцарску и да се предвиде целисходне мере за његово одбијање.

Гледишта писца, у најкраћим потезима, јесу следећа:

Авион и тенк претстављају два основна борбена средства, којима агресор преноси рат у земљу коју је напао.

Највећи непријатељ тенка јесте непроходно земљиште. У Европи, међутим, нема државе чија би територија била у целости недоступна тенковима. Истина, има земаља које су, због непроходности свога земљишта, више или мање изложене тенковским нападима. На пример, Швајцарски Алпи и Јура претстављају недоступно земљиште за тенкове, док Швајцарско Средњегорје само отежава, али не искључује њихову употребу. При томе треба имати у виду да речни токови, уске долине, брдовит терен, густа насеља и покривено земљиште отежавају дејство тенкова само у том случају ако је бранилац решен и способан да за одбрану искористи све погодности оваквог земљишта, иначе оно само неће спречити надирање тенкова.

¹⁾ Nikolas Jaquet: Panzerangriff und Panzerabwehr, Verlag Helbing und Lichtenhahn, Basel, 1951.

Пешадиске јединице, по мишљењу писца, немају изгледа на успех против оклопних јединица на отвореном земљишту.

Уколико зарађене стране располажу оклопним снагама подједнаке јачине, победа ће однећи она страна која има надмоћ у ваздуху.

Пошто Швајцарска армија нема довољно ваздушних ни тенковских снага, да би се могла у отвореној борби супротставити непријатељу надмоћнијем у људству и техници, њој ништа друго не преостаје до да прибегне стратегској одбрани на земљишту које онемогућава или отежава употребу тенкова и умањује дејство авијације. Постојеће природне погодности земљишта за одбрану од тенкова треба на време ојачати и допунити вештачким инжењерским радовима и објектима. Конспирација у погледу места ових фортификациских радова не треба да игра неку особну улогу, јер су погодне одбранбене линије мањевине одавно свима познате, а агресор ће више поштовати неутралност Швајцарске ако унапред зна да ће у случају агресије наићи на добро организован и јак отпор. На свим правцима, на којима је могућа употреба тенкова, поред осталог, треба предвидети и припремити темељита рушења и све могуће врсте запречавања са циљем да се непријатељу што више нашкоди.

Успех у борби против тенкова не зависи толико од врсте противтенковског наоружања, колико од правилно изабраног начина борбе.

Главна ватрена средства, која данас стоје на располагању за уништавање тенкова, јесу: класичан топ, бестрајни топ и ракетно наоружање.

Из пет топова могу се уништити тенкови на растојању до 1.500 метара. Ово привилегијство класичног пет топа често се не може остварити с обзиром на начин кретања ових топова. У борби против тенко-

ва не треба заборавити начело да тенк треба уништити пре но што он може употребити свој топ. Класични пт топови, који се вуку ручном, коњском, па и моторном снагом, немају много изгледа на успешну борбу са тенковима, јер им недостаје моментална спремност за дејство и могућност кретања по сваком терену.

Класични пт топови монтирани на авионима који су у прошлом рату давали приличне резултате данас су такође застарели, јер повећавају тежину авиона, а по дејству много заостају за модернијим и много лакшим ракетним наоружањем.

Најбоље одбранбено средство противу тенкова јесте самоходни топ. Предности самоходног топа огледају се у томе, што је мање повредљив из ваздуха, јер се може прикривено кретати ван путева; сваког тренутка је спреман за дејство, не мора израније да поседне ватрени положај, те га је тешко открити, у стању је да брзо маневрује и, на крају, самоходне топове је најлакше брзо сконцентрисати на место пробоја непријатељских тенкова. Самоходном топу није потребан јак оклоп, те је лакши и покретљивији од тенка. Осматрање из њега је лакше, што је од нарочите важности на покривеном земљишту. На отвореном земљишту самоходни топ није дорастао тенку и не сме да се са њим упушта у ватрени двобој.

Тачно је да је тенк најбоље средство за уништење тенкова, али ово правило важи само за отворену борбу, а ако није посредни таква борба, тенк више није најрационалније средство за сузбијање тенкова.

Класични пт топови су тешки и споро покретљиви и траже велику послугу. Ове недостатке отклања бестрајни топ, који би требало да тачно погађа најмање на 600 м. Пошто код њега део барутних гасова одлази слободно уназад, отпада потреба за тешким постољем и масивним затварачем, чиме се избегава велика тежина топа. Поред бестрајних топова калибра 75 мм, Американци данас располажу бестрајним топом калибра 105 мм који је монтиран на ципу. Бестрајни топ, зависно од калибра, могу да преносе и послужују 2—4 борца.

Употреба ракетног погона створила је нове могућности за успешну пт одбрану. Ракетно пт наоружање нарочито је погодно за дејство из ваздуха, како на тенкове док су на местима прикупљања, тако и кад су у кретању. Сопствена брзина авиона приликом обрушавања на циљ повећава ракетном

зрну почетну брзину и тачност погађања. Један авион данас може да понесе 20 и више ракетних зрна. У Кореји Американци са великим успехом употребљавају ракетна зрна калибра 170 мм, названа „Ован“.

На тај начин, тенк је у авиону, наоружаном пт ракетним наоружањем, добио опасног и веома брзог противника.

*

Бранилац има две могућности — или да се отворено супростави непријатељу на својим границама или да се брани на земљишту које онемогућава или ограничава употребу савремених техничких борбених средстава агресора. Зато је врло важно да се правилно одреди просторија главне одбранбене зоне. На њој се непријатељ мора зауставити и сломити. Избор места главне одбранбене зоне је судбоносан за читав ток рата. На њој се мора изборити решење.

При одређивању главне одбранбене зоне треба водити рачуна о следећем: боклови морају бити наслоњени на јаке природне препреке, које тенкови не могу да обиђу; земљиште треба да буде што неприступачније за тенкове и да својом покривеношћу пружа заштиту од непријатељског дејства из ваздуха, итд.

Природну јачину главне одбранбене зоне треба вештачки ојачати и у првом реду затворити све правце погодне за дејство тенкова. Предњи крај одбране мора бити повучен тако, да је нападачу, услед покривености терена онемогућено гађање на отстојањима преко 500 метара, како његови тенкови не би могли искористити моћ свога топовског наоружања на средњим и већим отстојањима. Уколико је мање поље ватреног дејства, утолико ће бранилац лакше моћи да води борбу из заседа.

Општа дубина одбране, почев од државне границе, треба да се дели на: зону граничних борби, зону борби за успоравање непријатељског надирања, главну одбранбену зону и позадинску одбранбену зону.

Покрет и ватра и даље остају основни елементи борбе. Све одбранбене мере треба прилагодити и укључити у земљиште које обећава највећу корист. То треба да буде основа Швајцарске тактике за сузбијање тенковског напада.

Будући напад на Швајцарску писац предвиђа уз јака ваздушна дејства на градове, саобраћај, мостове и аеродроме са циљем да се укочи целокупан саобраћај у

земљи. Једновремено, уз подршку авијације и артиљерије, агресор ће извршити напад и на граничну линију. После савлађивања граничне линије, почеће даноноћно наступање тенковских колона. Први већи застој биће испред минских поља пред главном одбранбеном зоном, јер за њихово чишћење треба времена. Главна одбранбена зона на читавој својој дубини биће изложена на масовном дејству авијације, метећих бомби и артиљерије. На правцу главног удара сконцентрисаће се главне снаге непријатељске живе силе, тенкова и ватрених средстава. После пробоја главне одбранбене зоне од стране пешадије и тенкова, у отвор пробоја, уз подршку авијације, биће убачене крупне тенковске и механизоване јединице.

Како под оваквим перспективама треба да изгледа ток одбране?

Одбрана граничне зоне треба да се огледа у упорној покретној одбрани по дубини свих постојећих запрека, теснаца, шума и насељених места. Бочни изненадни напади треба да се воде и ван ових објеката, као из оближњих шума, итд. Основно одбранбено средство треба да претстављају бестрајни топови и ракетна оруђа (базуке) којима треба да буду богато снабдеване граничне трупе.

У зони успоравања треба, такође, водити покретне борбе по дубини. Основна средства за уништавање непријатељских тенкова јесу ракетни авиони и самоходни топови. За борбу против тенкова пешадију треба употребити само на земљишту које је тешко доступно за тенкове, тј. у теснацама, насељеним местима, густим шумама и иза природних пут препрека. Главно наоружање пешадије треба да буду такође бестрајни топови и ракетна оруђа.

Самоходни топови не ступају у отворен двобој са непријатељским тенковима, већ дејствују у виду покретних заседа са фронта и бока, користећи познавање места за прека, раније измерене елементе отстојања и сва преимућства земљишта.

Борба за **главну одбранбену зону** отпочиње напорима браниоца да нападачу спречи стварање пролаза кроз минска поља. Тенкове, који би се појавили испред минских поља, треба да туку самоходни топови са надвишавајућих или бочних положаја.

У току борбе за главну одбранбену зону не треба рачунати на подршку снабе сопствене авијације, јер ће непријатељ у тој фази непрекидно господарити ваздухом. Јединице браниоца треба да се штите од напада ниско летеће непријатељске авија-

ције рашчлањеним распоредом на покривеном земљишту.

Јединице одбране изводе покретну одбрану у тактичком обиму. Основно средство за спречавање пробоја непријатељских тенкова треба да претставља пешадија, наоружана са довољним бројем ракетних путописа. Бестрајни топови служе за тучење прегледних просторија испред фронта и непосредних међупростора.

Уколико нападач успе да на појединим правцима савлада минска поља, минобациони, на отстојању 200—300 метара, испред предњег краја стварају вештачку димну завесу. Наступајући непријатељски тенкови, чим се појаве из ове завесе, уништавају се путописањем пре него што би били у стању да уоче своје циљеве и да отворе ватру.

Тежиште за заустављање у положаје продрлих непријатељских тенкова треба да лежи на батаљонским, пуковским и дивизионским путописима, наоружаним ракетним путописима. У планини, где све зависи од детаљног познавања земљишта, пешаку најбољу помоћ може да пружи пешак. Команданти батаљона и пукова најбоље знају тренутно стање на својим одељцима и у првом реду могу да благовремено помогну одбрану најугроженијих отпорних тачака својевременим упућивањем делова путописа.

При оваквом начину одбране и коњица добија ванредно важан значај, јер је она у стању да кроз шуме и ван путева прикривено и брзо транспортује бестрајне топове и ракетна путописа и тако прими на себе улогу врло покретне противтенковске резерве.

На покривеном планинском земљишту тенкови нису погодна средства за борбу против продрлих непријатељских тенкова. Ово стога, што је, прво, тешко на време извести претпостављену команду о месту и обиму пробоја непријатељских тенкова, друго, планински терен најчешће омета њихово брзо пребацивање, и, треће, тенкови би на ретким планинским комуникацијама убрзо били плен јако надмоћније непријатељске авијације.

Ако се пробој непријатељских тенкова у мањем или већем обиму ипак није могао спречити, ово не сме да дезорганизује одбрану. Ако пешадија продужи са упорном одбраном својих отпорних тачака, непријатељски клинови моћи ће да се затворе. Ако пешадија отпочне са повлачењем, она ће бити уништена од масе гонећих тенкова.

Борба са непријатељским тенковима, који су пробали одбранбени положај пешадије, пада у део артиљерији и авијацији. Зато је потребно да сва швајцарска артиљерија буде састављена искључиво од самоходних топова.

У овакво критичној ситуацији мора се, без обзира на надмоћ непријатеља у ваздуху, у пуној мери ангажовати сва авијација браниоца, која треба да врши изненадне препаде на тенкове који су продрли у позадинску одбранбену зону. Свако против-тенковско оруђе које се затече у позадини допринеће да се успех пробоја тенкова осујети. Због тога део људства, које врши ма какву дужност у позадини, треба да буде наоружан ракетним пт оруђима, а сви обучени у борби са тенковима.

За сузбијање спуштених непријатељских ваздушнодесантних јединица, у чијем ће саставу вероватно бити само лака оклопна извиђачка возила, нису потребне тенковске јединице, које би биле добар циљ надмоћној непријатељској авијацији, већ лако-покретљиве јединице снабдевене наоружањем, којим би се могла избацити из борбе лака оклопна возила.

*

Погрешна мишљења о тенку и његовој ударној снази била су узрок пропасти више земаља на почетку Другог светског рата. Зато би било опасно да се не скрене пажња и на данашња нека погрешна схватања, као:

1. — Проглашавање извесног земљишта за недоступно тенковима иако је уствари доступно.

2. — Тврђење да тенкови могу напасти само у садејству са пешадијом и да је тенковски напад заустављен када се она уништи.

3. — Веровање да пешадиска јединица може са успехом да нападне тенкове на отвореном земљишту.

4. — Мишљење да се принципи који важе за употребу тенкова у једној земљи, могу аутоматски применити и на другу земљу.

5. — Тврђење да сва самоходна артиљерија мора бити оклопљена, тј. да буде као тенк, заборављајући при томе задатке за које је самоходни топ намењен.

6. — Прецењивање ефикасности пољске артиљерије у борби против тенкова иако није самоходна.

7. — Прецењивање тенкова које се огледа у тврђењу да пешадија, иако је на

земљишту које је заклоњено од угледа из ваздуха и које ограничава дејство тенкова, није у стању да са успехом изврши напад или противнапад на тенкове.

Могућност уништавања тенкова помоћу лаког пт наоружања и побољшање средстава за уништење тенкова из ваздуха створили су све предуслове да се перспективе за успешну одбрану наше земље из основа побољшају, завршава пуковник Жаке.

*

Ова брошура пуковника Жакеа изазвала је живу реакцију швајцарских војних кругова, и то не само појединца, већ и Удружења официра, које је поводом тога упутило отворено писмо члановима Савезне скупштине. У том писму, као и чланцима појединих швајцарских војних писаца, заступају се, углавном, следећа гледишта:

Програмом наоружања предвиђено је увођење тенкова у Швајцарску армију које пуковник Жаке жели да онемогући. При томе треба знати да нико и не мисли на стварање неких крупних оклопних јединица, нити армију која би могла водити стратегску офанзиву, већ на армију састављену од свих родова војске у којој преовлађује пешадија, која би била у стању да се и ван планинских зона са успехом супротстави модерно наоружаном агресору. Ми не смео унапред и без борбе непријатељу препустити најбогатије и најнасељеније крајеве наше земље.

Чињеница је да је земљиште у нашем Средњогорју доступно непријатељским тенковима. Слажемо се са пуковником Жакеом и у погледу велике важности искоришћења свих повољних земљишних услова за борбу против непријатељских оклопних јединица, као и у погледу велике вредности вештачког ојачања земљишта у пт смислу, но, ипак, вредност ових ојачања не треба прецењивати, јер она имају и својих слабости.

Постављање минских поља не може се извршити за време мира, јер не можемо дозволити да се швајцарска поља још у мирно доба засеју минама. У рату, постављање пространих минских поља опет траје дуго, те немамо гаранције да ће нам непријатељ за то дати времена. Сем тога, дејство пт мина махом се своди само на ометање, а не и на заустављање напада непријатељских тенкова, и оно се најчешће огледа само у кидању гусејница борбених возила, а не и у њиховом уништењу.

На изабраним правцима, нападач ће концентричном ватром бити у стању да бар привремено неутралише ватрене изворе браниоца који би штитили минска поља, и да тенковима — чистачима мина, и пионирима — створи пролазе.

Методи одбране који се унапред везују за одређене правце, имају тај недостатак, што су саображени нападном плану непријатеља каквог ми претпостављамо. Ако нас, међутим, непријатељ изненади провођењем неког другог плана, све до тада предузете мере, постају безвредносе.

Дејство авијације против тенкова за слабију страну у ваздуху, има само релативну вредност. Питање је, да ли ће непријатељ уопште дозволити да се наша авијација појави изнад циљева, а камо ли да се неколико пута враћа за попуњу муницијом у циљу вршења поновних напада. Успешно дејство авијације везано је за погодне временске прилике које за тенкове не важе. Тенкове, међутим, треба уништавати по сваком времену, па и при слабој видљивости. Тенк је, благодаречи јаком оклопу, много боље заштићен од дејства из ваздуха, него неоклопљен самоходни топ, који може бити уништен и митралеском ватром или парчадима авионских бомби.

Према томе, ми од наше авијације можемо да очекујемо само то, да смањи надмоћ непријатељских тенкова, тако да се између њиховог броја и наших пт оруђа, уз пуно коришћење земљишта, створи један сношљив однос.

Непријатељске тенкове треба да уништава авијација у рејонима њиховог прикупљања, на маршу и на полазним положајима, тј. иза непријатељске линије фронта, јер је познато да распознавање и гађање непријатељских тенкова у току саме борбе услед блискости, уклињености и измешаности обеју страна, авијацији причињава велике тешкоће.

Ручна пт средства (РРБ, ракетне пушке и бестрајни топови) траже ванредно сручане и хладнокрвне послужоце. И поред њихове солидне мирнодопске обуке, не треба се сувише ни на њих ослањати, нарочито у почетку непријатељстава. Но, ипак, да су сва ова оруђа потребна, потпуно је јасно. Она су сразмерно лагана и јевтина и њима се лако могу наоружати све јединице. Али њихово дејство не треба прецењивати с обзиром на њихов мали домет, велико растурање зрна, одавање свог места услед појаве пламена и дима приликом опалења и потпуно изложеност њихових

послуга. Ова оруђа засада чине само једну карику у низу осталих ватрених средстава пт одбране, а ни у ком случају не представљају једно генерално решење успешне противтенковске одбране.

Од кумулативног зрна тенкови се могу успешно заштитити такозваним „лименим кецељама“ или чак импровизованим средствима као што су џакови напуњени песком, итд.

Очигледно је да се напред наведена пт средства за блиску пт одбрану морају допунити моћним самоходним и оклопљеним топовима, чија зрна имају велику почетну брзину, калибар од 80—100 мм, и која ће бити у стању да уништавају непријатељске тенкове још на отстојањима почев од 1.500 метара. Овако противтенковско оруђе може бити само тенк, а никако самоходни топ, заштићен са предње стране танким оклопом, како предлаже пуковник Жаке. Ми видимо да и поред развоја бестрајног и ракетног пт наоружања, сваки амерички стрељачки пук данас располаже са 20 тешких тенкова, тако да стрељачка дивизија има са дивизијским тенковским батаљоном око 130 тенкова од 47 тона са топовима 90 мм.

Једино је тенк у стању да прискочи пешадији у помоћ у највећој кризи борбе и да је са успехом заштити од његовог највећег непријатеља — непријатељског тенка. Да би тенк овај задатак извршио, мора изаћи из свог заклона и, према потреби, избити испред пешадије, где ће бити изложен дејству свих могућих непријатељских ватрених средстава, почев од пушке па до ПА топа. Самоходни топ са славим оклопом, а поготово ако уопште није оклопљен, за ово неће бити способан, јер би брзо био уништен. Послуга неоклопљеног самоходног топа у зони директне непријатељске ватре нити може да ради ни да живи, док тенковска посада, заштићена од већег дела непријатељског ватреног наоружања, може обављати своје функције у релативном спокојству, па, према томе, и добро нишанити и сигурније погађати.

И у одбрани, односно у заседи, самоходни топ је подређен тенку. Самоходни топ може против тенка дејствовати директном ватром само у случају ако га види. Јасно је према томе, да и тенк види самоходни топ и да га може тући. Ратно искуство је доказало да су тенкови само изузетно погађани првим зрном. Обично је требало испалити неколико зрна, па да се погоди неко од животних места тенка. Док се тенку може нашкодити само пуним по-

готком из пт или артиљерског оруђа, дотле самоходни топ може бити избачен из борбе не само парчадима граната тенковског топа, већ и пешадиским наоружањем.

Тенкови, свесни своје надмоћности и чињенице да самоходни топови избегавају ватрене двобоје са њима, увек ће настојати да обухвате или обиђу самоходне топове и да им нанесу велике губитке. С обзиром на то, да ће непријатељски тенкови ретко наступати појединачно, поставља се са правом питање како ће самоходни топови моћи да се извуку из ватреног домаћаја неколицине тенкова. Покретљивост тенка тежине 35—50 тона од завршетка рата на овамо толико је порасла, да скоро не уступа покретљивости самоходног топа. На крају крајева шта вреди, ако би самоходни топ и имао већу брзину за 10—20 км на час од тенка, ако његова послуга може да буде уништена из најближе непријатељске пушке. А шта помаже могућност лакшег осматрања самоходног топа, ако његова посада, услед потпуне изложености непријатељској ватри, једва сме да баци поглед у оближњи борбени простор.

Релативно иста покретљивост, обртна купола која омогућава брз маневар ватром у све стране, солидан оклоп под чијом заштитом посада спокојније нишани и боље погађа, чине тенк много надмоћнијим од самоходног топа. Тенк у борби може интервенисати и онда, када су од стране непријатељске ватре уђуткана сва наша незаштићена ватрена средства.

Ако се већ унапред зна да непријатељски тенкови могу пробити нашу одбрану и да ће кроз створени отвор у нашу позадину бити убачене крупне непријатељске оклопне јединице, онда, на сваки начин, треба потражити најбоља средства, која ће то моћи спречити. Позадинске јединице, наоружане ракетним пушкама са дометом од 200 метара, сигурно не могу бити то средство. Зато су данас тенкови једино познато средство, које је способно да спречи или да задржи масован пробој непријатељских тенкова, тврде противници пуковника Жакеа.

За сузбијање непријатељских ваздушно-десантних јединица тенкови нису неопходно потребни. Најбољи пример нам пружа борба немачке тенковске дивизије противу савезничких падобранаца код Арнхема у Другом светском рату.

Према томе, швајцарски начин борбе, уколико се о њему опште може унапред говорити, по мишљењу ових писаца, треба да се састоји у следећем:

— Дужина фронтова и могућности инфилтрације захтевају бројно јаку и добро обучену пешадију у активним радњама.

— Многобројна узвишења и удоља изискују гађања са кривом путањом — са закљонених ватрених положаја, дакле, потребно је имати минобачаче и хаубице.

— Пошто је наше Средњегорје доступно тенковима, потребно је располагати једним тешким пт топом са великом почетном брзином зрна. С обзиром на очекивану ватрену надмоћ непријатеља и на задатак овог топа да подржава нашу пешадију у одбрани и противнападу, он мора бити самоходан и оклопљен.

— Очекивана непријатељска надмоћ у ваздуху присиљава нас да оперишемо мањим одредима.

— Наше ваздухопловство треба да допринесе да се непријатељска надмоћ у тенковима смањи.

*
*
*

Из изложених дискусија обеју страна види се да се основно спорно питање састоји у томе, да ли треба или не треба у наоружање Швајцарске армије у потребном обиму увести и тенкове.

Нећемо се дубље упуштати у концепцију одбране Швајцарске, али сматрамо да је статичка одбрана, какву предлаже и заступа пуковник Жаке, унапред осуђена на неуспех. Стаљинградска битка, на коју се он позива, решена је у корист Совјета тек пошто су надмоћне совјетске снаге, уз помоћ тенкова НПП, пробиле крила 6 немачке армије и пошто су у пробој уведене крупне совјетске тенковске и механизоване јединице.

Свака одбрана мора бити активна, а за извођења такве одбране потребна су одговарајућа брзо покретна и јака офанзивна борбена средства. Ако је при томе у питању земљиште на коме непријатељ може да употреби тенкове, онда је очигледно да их и бранилац може и треба да употреби.

Армија сваке земље, зависно од својих специфичних услова и могућности, треба да претставља једну хомогену и усклађену целину, састављену од свих видова и родова војске, која ће моћи најбоље да изврши претстојеће задатке. На однос јачине појединих родова војске, поред осталих важних утицајних чињеница, у великој мери утиче и карактер земљишта на коме ће се одигравати операције. Јасно је да оклопне јединице морају у већој мери да буду заступљене, ако су у питању

операције у равници, а у мањој мери ако је у питању изразито планинско земљиште. На овај однос, такође, утиче чињеница да ли једна армија има задатак да води офанзиван или дефанзиван рат. У сваком случају, може се дискутовати једино о већој или мањој заступљености појединих родова војске, а никако о искључењу неког од њих, као што то чини пуковник Жаке са тенковима.

Вредност и могућности појединих родова војске, а у њима појединих борбених средстава, не треба процењивати изоловано, већ у склопу целине армије. Њихова улога и могућности зависе од конкретне ситуације, и то не само посматрајући рат у целом, већ и поједине операције, а у њима поједине фазе, јер могући допринос појединих родова војске општем успеху непрекидно варира. По нашем мишљењу, погрешно је што пуковник Жаке одбрану Швајцарске конструисе под претпоставком да ће доминантно нападно борбено средство агресора претстављати тенкови, јер то не мора бити.

Тakoђе, и сву пт одбрану треба посматрати као целину, у којој свака пт мера

или пт средство, у конкретној ситуацији, на одређеном земљишту, треба да добије своје одговарајуће место.

Да се наведено имало у виду, не би се водила дискусија, да ли је јачи тенк или самоходни топ, већ би се истакла чињеница, да се оба ова борбена средства срећно допуњују, те их треба употребити у тесном садејству, у коме случају до максимума долазе до изражаја њихове позитивне борбене одлике и могућности.

Генерални лек за уништавање тенкова и онемогућавање њиховог дејства није још пронађен. Решење пуковника Жакеа да се минским пољима, ракетном авијацијом (и то слабијом), неоклопљеним самоходним топовима, ракетним и бестрајним пт наоружањем (из кога се може дејствовати на отстојањима до 500 метара) може са сигурношћу одбити тенковски напад, осујетити пробој тенкова и зауставити у оперативну дубину продрле крупне тенковске групаицие, у најмању руку је произвољно, а познато је да произвољна решења доносе горка разочарења.

С. П.

Илија Пирц

Хилери С. Џорџ Сандерс: ЗЕЛЕНА БЕРЕТКА

(приповетке о командосима¹)

Књига о командосима упознаје нас са животом и радом ових јединица од њиховог формирања у најтежим данима Енглеске — после Денкерка, па до краја рата. „Потпуније податке даће војни историчари ради извлачења стратeгиских и тактичких поука из акција ових јединица“, каже писац.

Књига је интересантна и поучна, јер командосе видимо и данас у рату у Кореји, па нема разлога мислити да их и у будућем рату неће бити. Они донекле одговарају нашим партизанским одредима. Командоси су формиран и за извршење нарочитих задатака, као: искрцавање на територију окупирану од стране непријатеља; извиђање; хватање и довођење заробљеника; уништавање важних објеката на непријатељској територији (фабрика, сигналних станица, обалских батерија, и сл.), а у сарадњи са редовним јединицама и за вршење диверзија.

¹) The Green Beret. By Hilary St. George Saunders, London, Michael Joseph, 1949.

Људство ових јединица обучено је и оспособљено за извршење амфибиских операција, тј. акције на води, у вези са дејствима на суву, за дејство на разноврсном земљишту, а нарочито ноћу. У почетку формирања, ове јединице требало је да послуже и као падобранске, па су доцније и постале језгро за формирање ваздушнодесантних трупа.

Идеју за формирање командоса дао је помоћник начелника Британског генералштаба, потпуковник Д. Кларк, и 4 јуна 1940 године саопштио ју је своме начелнику, генералу Дилу, који је већ следећег дана о томе реферисао председнику владе Винстону Черчилу. Два дана доцније, издато је наређење за формирање ових јединица и потребних штабова. Формирано је нарочито одељење МО9. Ноћу 23/24 јуна, дакле, непуне три недеље после формирања, извршена је прва акција искрцавања у близини Болоњског Залива, са успехом и без губитака.

Ова акција, иако није имала неки велики војнички значај, била је објављена преко штампе, те је веома много утицала

на подизање морала како код трупа, тако и код народних маса, које су тада биле под утиском очекиваног покушаја искрцавања од стране Немаца.

У почетном стадијуму формирања, све до 1943 године, највећа формациска јединица била је „командос“. Сваки командос имао је по 10 група, под командом командира — капетана. Укупно у „командосу“ било је: 1 потпуковник — командант, 1 мајор — помоћник команданта, 10 капетана — командира група, 24 поручника или потпоручника, 2 старија водника, 42 водника, 8 млађих водника и 250 бораца — укупно 411 људи. У овај број спадао је и 1 лекар са 5 болничара. Доцније, број група смањен је на пет.

Постојале су две врсте „командоса“: једни су попуњавани људством из сувоземне војске, а други од постојеће морнаричке пешадије.

Сабразно улози за коју су предвиђене, ове јединице биле су наоружане само личним наоружањем, при чему су борци често бајонета имали каме. Од резервне хране имали су по 2 obroка. У саставу „командоса“ није било никаквих јединица служби, јер се тежило да буду што покретљивији и самосталнији у своме раду. Докле се у овоме ишло најбоље се види из примера када је људству једног „командоса“ при распуштању у Хаифи (Палестина) било наређено да се јави својој команди у одређено време чак код Исмаиле (у рејону Суеца), на удаљењу од преко 400 км од Хаифе. Људство је имало само да се сналази и пробија на најпогоднији начин до одређеног рока.

Концем 1943 године од свих „командоса“ формирана је једна команда, ранга пешадиске дивизије, која је потом спојена у једну групу са дивизијом „командоса“ морнаричке пешадије. Ова група „командоса“ имала је у своме саставу четири бригаде. Свака бригада састојала се из два „командоса“ сувоземне војске и два „командоса“ морнаричке пешадије. Овако формиране јединице имале су једног команданта и заједнички штаб.

После извршеног преформирања, крајем 1943 године, свака бригада добила је по један вод за везу и 50 људи за помоћне службе, а сваки „командос“ по 18 ципова за превоз тешких оруђа, радио станица и опреме са резервном муницијом.

У лето 1943 године свака група у једном „командосу“ добила је тешко наоружање, митраљезе „Викерс“, минобацаче и

ПТ оруђа. При нарочитим задацима јединице су ојачаване према потреби.

Попуна „командоса“ људством из сувоземне војске вршена је на добровољној бази. Сваки борац „командоса“, кад год би хтео, могао је да затражи да се врати у своју ранију јединицу без давања икаквог образложења. Јединице „командоса“ морнаричке пешадије нису попуњаване добровољцима, већ пробраним војницима из родова јединица.

У „командосима“ је, поред Британаца, било још и Француза, Пољака, Холанђана, Норвежана и др. нација, а и таквих „командоса“ који су били попуњени искључиво Немцима, Аустријанцима и Мађарима.

Пријављено људство морало је испуњавати следеће услове: да је завршило војничку обуку; да је потпуно физички способно и да зна да плива; да је имуно према морској и ваздушној болести, итд.

При извођењу обуке обраћана је највећа пажња: развијање високе војничке дисциплине и солидарности; на рад дању, а нарочито ноћу и на разноврсном земљишту, на мору и у ваздуху; на развијање физичких способности до максимума; на обуку у руковању свим пешадиским наоружањем и експлозивима; на развијање нападног духа у свима приликама, итд.

Сви официри и подофицири пролазили су кроз исту обуку као и борци.

Интензивном обуком развијао се осећај истрајности и издржљивости до крајњих граница. На маршевима људство је прелазило 10 миља (16 км) за 90 минута или 35 миља (око 56 км) за 9 часова и 20 минута.

Све вежбе, како писац каже, извођене су под потпуно стварним условима, па је место маневарске употребљавана бојева муниција и офанзивне бомбе. Због овога је од 25.000 људи, колико је прошло кроз центре за обуку, изгубило животе око 40 људи.

Пре извршења сваког задатка људство је упознавано са земљиштем на макетама и аерофотоснимцима, а вршене су такође и вежбе на земљишту које је уређивано као оно на коме ће се вршити стваран задатак. Вежбе су понављане све догле док сваки учесник није у танчине упознат са својом улогом.

По свакој завршеној акцији одржавани су скупови на којима се анализирао рад, излагала запажања и претресала стечена искуства. Овакав начин рада дао је нарочите користи.

Убрзо после формирања дошао је у питање опстанак ових јединица због попуње, јер је регрутовање застало. Трупни команданти нису волели што им из јединица одлазе најбољи војници, а МНО нерадо је гледало што су ове јединице ван власти редовних трупних команданата. Захваљујући само интервенцији председника владе, Черчила, који је јасно схватио важност ових јединица, приступило се још енергичније њиховом попуњавању.

„Командоси“ су у току 1940—1945 године учествовали у преко 150 мањих и већих акција.

Писац нам врло сликовито приказује разне акције „командоса“ на Лафотенским Острвима, Шпицбергу, Норвешкој, Холандији, Француској, Северној Африци, Сицилији, Италији, Бурми, Албанији, на острву Вису као и њихов рад на уништавању фа-

брика, угљенокопа, докова, батерија и сигналних станица; на вршењу извиђања, довођењу заробљеника и доношењу нових примерака оруђа и мина; о покушају да заробе фелдмаршала Ромела, о садејству са регуларним трупама при искрцавању у Дијепу и Нормандији, а и борбама у којима су учествовали као регуларне јединице.

Из пишевог излагања долазимо до са знања да су „командоси“ својим успесима оправдали своје формирање, обезбедили свој опстанак у будућности и створили традицију на којој ће се васпитавати будуће генерације „командоса“.

На крају напомињемо да и у Армији САД постоје сличне јединице под називом „ренцери“, које успешно дејствују у Кореји.

А. Л.

*Или
Алисајор Назор*

Пуковник Пиетро Мелано: НАЧЕЛА ЗА УПОТРЕБУ ИТАЛИЈАНСКЕ ПЕШАДИСКЕ ДИВИЗИЈЕ

Далеко смо још од оног дана када ће срећена и процењена искуства прошлог рата постати основа званичних тактичких правила. Националне доктрине на бази искуства Првог светског рата изграђиване су негде скоро две деценије. Али време не чека. Сваког часа може избити нов сукоб, па је потребно да се привременим прописима обједине погледи у жељеном правцу. Такав карактер има **Упутство бр. 2.600** италијанског Генералштаба **о начелима за употребу пешадиске дивизије** које приказује пуковник П. Мелано, упоређујући га са ранијим италијанским правилским одредбама.¹⁾

Упутство је засновано на извесној концепцији савременог рата чије су битне црте: **totalност** у смислу потпуног искоришћења свих извора и енергија и могућност напада на сваку тачку територије без моралних ограничења, **ваздушно дејство** које је постало саставни део тактичких акција и без чега се не може замислити успех; **значај материјала** или конкретније — мотора, оружја, велике ватрене моћи, мина, радара, инфрацрвених зракова и радија; **герилски рат** који са ваздушним десантима, или без њих, ствара нове проблеме сигурности трупа и отвара нове могућности ма-

невра. Но, и у овој изразито техничкој епоси, успех ће зависити од моралне вредности и извешбаности појединаца и јединица.

Формација данашње италијанске дивизије разликује се сасвим од оне коју смо упознали у прошлом рату. Уместо два пешадишка и једног артиљериског пука, она има три пешадишка и три артиљериска пука. Артиљериски пукови обухватају и противтенковска и противавионска оруђа. Пешадија се још увек сматра јединим родом оружја који може освојити и сачувати земљиште и за чији рачун раде сви други, али је она знатно изменила свој лик. Мелано каже да је од раније пешадије, сачувано само име. То је сада комбинација свих оруђа и техничких средстава. Није то више безоблична и нерашчлањена маса пешака, већ одабрана елита нападача којој мноштво специјалиста крчи пут својим оружјем и средствима. Бројни однос пешадије према другим родовима знатно се изменио на њену штету, али то нема значаја када већ иначе нестају битне разлике између појединих родова. Нама, ипак, оволика артиљерија у органском саставу дивизије даје утисак гломазности. Тај утисак не може да избрише ни дивизиски **пук оклопне „коњице“**, предвиђен за извиђање, заштиту изложеног бока, за парирање изненађења и заштиту отступања. Однос пешадије и артиљерије (3:3) одаје идеју да се само великом ватреном снагом може продирати или се бранити. Дивизија нема својих тенков-

¹⁾ Pietro Mellano, Impiego della divisione di fanteria e della brigata alpina secondo la recente regolamentazione — Rivista militare, aprile 1951, Roma.

ских јединица (лаке тенкове М. 24 има у своме саставу пук оклопне „коњице“), али нас писац чланка уверава да је то само због недостатка материјала.

Тенденција је, дакле, да дивизија буде што јача. Она се упоређује са предратним корпусом. Она је основна јединица битке (не само боја!), способна за дужи оперативни напор. Армиски корпус је јединица велике тактике; у офанзиви ће корпус тежити да узастопним напорима својих дивизија доврши успех, а у одбрани прима одговорност за одбрану читаве једне зоне. Армија је велика стратемиска и административна (снабдевачка) јединица која настоји да постигне своје стратемиске циљеве експлоатацијом успеха, односно маневарском одбраном, тј. комбинацијом отпора и противудара.

У офанзиви су ранија италијанска правила разликовала наступни марш, подилажење и напад. Наступни марш сада замењује **товањење и добијање додира**. То је скуп извиђачких, тактичких и позадинских акција које имају за циљ да се маса велике јединице доведе најпре у **тактички додир** са непријатељем, а затим на отстојање за напад. Врши се великим делом моторним средствима. **Подилажење** је последња фаза тог периода када се јединице скидају са камиона да би се развиле према тактичкој замисли и достигле најпре **положај очекивања**, а затим **полазни положај за напад**.

У нападу дивизија, начелно, разбија непријатељски распоред у довољној ширини да би у сарадњи са суседним великим јединицама довела до попуштања непријатељског отпора и омогућила великим јединицама друге линије **довршење успеха**. Дивизије прве линије пробијају непријатељски положај и продиру у дубину; дивизије друге линије шире успех, а велике оклопне и моторизоване јединице армије искоришћавају успех до стратемиских објеката. У повољним случајевима дивизије прве линије могу и довршити успех.

У италијанским правилима раније се прелазило у напад непосредно из подилажења. Сада се за припрему напада нормално предвиђа једна пауза, која обухвата организацију нападаог борбеног поретка, ватре, чишћења мина, веза и снабдевања.

Дивизија напада маневром. Суштину њеног маневра чини складан развој и дозирање напора, избор нападаних објеката по фронту и дубини и праваца који омогућавају сасређивање напора према нападног објекту дивизије. Дивизија се расчла-

њава у главну колону, једну или више **помоћних колона** и **дивизиску резерву**. Организација нападаних колона спада у надлежност њихових команданата, али, ипак, командант дивизије ради организације ватре одређује или одобрава број батаљона првог ешелона сваке колоне.

Организација ватре (авиације, артиљерије, пешадије) **треба да омогући непрекидно надирање пешадије**. Непрекидно се нарочито наглашава. Дивизишка артиљерија не дели се више на групе за посебну (непосредну) подршку и на маневарску (дивизиску) главнину. Сва дивизишка артиљерија подржава у целини батаљоне првог ешелона, начелно, један артиљериски пук на батаљон пешадије — бар на главном правцу. Артиљериски команданти су директно повезани са командантима пешадиских јединица које помажу.

Велика пажња поклоњена је чишћењу мина. Сматра се да овај проблем није још коренито решен. То је корисно — додаје се, у оквиру велике тактике с обзиром на садањи дефанзиван став Италије, али је озбиљан проблем за малу тактику где ће напад и противнапад бити блокирани минским пољима која ће противник постављати у најкраћем времену.

Упутство разматра одбрану у три вида: на нормалном фронту, на широком фронту и у маневру уназад. Одбрана на нормалном фронту допушта солидну организацију на целој ширини са одговарајућом дубином. Пошто везује велике снаге и средства, она је нужно ограничена на зоне животног значаја. Састоји се из **одбранбене зоне** армиског корпуса, организоване за одбрану у све стране, у којој дивизија има свој сектор. Таква се одбрана расчлањава на **зону сигурности, положај отпора и зону распореда** (артиљерије, резерве, служби — све организовано за одбрану у све стране). У зони сигурности распоређује се минимум снага. Положај отпора састоји се из низа **отпорних тачака** и **група отпорних тачака**. Група отпорних тачака је новина. Њен командант је обично командант пешадиског пука. Пук оклопне „коњице“ обично врши осигурање позадине и изложених бокова, као и осигурање од партизанских акција.

Одбрана на широком фронту примењује се на правцима мањег оперативног значаја. Њен је циљ да створи потребне услове за маневар великих јединица којима је поверен главни задатак, а сасређује се око комуникација. На равничастом и маневарском земљишту таква се одбрана састоји из низа отпорних тачака око чворова ко-

муникација постављених у линији са минираним и осматраним међупросторима. Резерве су покретљиве, а артиљерија постављена тако да може дејствовати пред целим фронтом. На средњепланинском земљишту (апенинског типа) отпорне тачке биће постављене по дубини. На високопланинском (алпинском) земљишту отпорне тачке (од вода до батаљона) затварају превоје, негде у два реда; међупростори се контролишу покретним одељењима, артиљерија се децентрализује; локалне (батаљонске, пуковске) резерве су спремне за непосредну интервенцију, а дивизијске резерве, ако допуштају комуникације, биће моторизоване.

Одбрана маневром уназад за добитак у времену је низ борби са онолико снага колико је потребно да се задржи главнина непријатеља.

У свему, корпусна зона, организује се за одбрану у све стране само на неколико најважнијих праваца. Дакле, одбрана са нормалним фронтовима биће изузетна појава. На осталим правцима примениће се одбрана на широком фронту да би се створиле резерве чија је интервенција одлучујућа у општој концепцији одбранбене битке.

На крају, Упутство садржи још нека начела за одбрану у планини (мисли се првенствено на Алпе). У офанзиви, тежиште треба да буде у долинама, дуж комуника-

ција, тежећи да са обухватним дејством преко висова изманеврује непријатељска одбрана. Одбрана ће затварати долине, али тако да буде спремна да сместа интервенише ради парализовања непријатељског маневра. У офанзиви и дефанзиви фронтони ће бити шири, правци дејства не се јасније издвајати, подела снага више прилагођавати земљишту, дубине ће бити мање, а комуникације ће бити главни објекти, односно субјекти.

Алпска бригада је нарочито организована за планинско земљиште. У офанзиви овој бригади, или њеним деловима, биће увек поверено тражење контакта са непријатељем. Понекад ће јој претходити **алпски падобраници** ради благовременог поседања значајнијих тачака. У нападу ће тактичке групе, на које се алпска бригада може поделити, дејствовати дрско по најтежим правцима. У одбрани ће алпска бригада, подељена на отпорне тачке, штитити бокове главних праваца. У маневру уназад, задатак је алпских јединица да задржавају покрет непријатеља на узаостопним положајима и да затварају оне правце који изводе на бокове и позадину главних снага које отступају.

Овим Упутством, и другима која су му претходила, постављене су главне линије италијанске војне доктрине од патроле до дивизије.

и с л. П. Т.
Паркер, Томас

Пуковник Е. М. Паркер и потпуковник Д. Б. Паркер: ОПЕРАЦИСКА ИСТРАЖИВАЊА У АРМИЈИ

У америчком часопису „Combat forces journal“ (за мај 1951 године¹⁾) појавио се заједнички чланак два брата Паркера, оба на раду у научно-истраживачким установама Америчке армије, који је посвећен питању оперативских истраживања.

Под оперативским истраживањима писци подразумевају у науци уобичајени начин истраживања заједничког рада машина и људи у вези са војним питањима, а који врше научници разних грана науке. Групе за оперативска истраживања састоје се од научника многих грана — физичара, хемичара, психолога, економиста, статистичара, математичара и других. Овакав састав гру-

па омогућава да се једно војно питање размотри потпуно објективно и свестрано, на основу многобројних и разноврсних података, тј. сам састав група омогућава свестрану и објективну анализу једне појаве. На основу анализе једне појаве траже се узроци због којих се ова појава одиграва баш на овај начин, а не на неки други. После тога, врше се испитивања какве мере треба предузети да се једна појава убудуће одигра на најповољнији начин за онога за чији је рачун такво истраживање предузето.

Оперативска истраживања, према писцима, могу да се поделе, углавном, на две врсте. Једна врста истраживања врши се у циљу реалне оцене понашања људи, наоружања и материјала на основу података добијених из стварних борбених искустава и предузимања мера за постизавање бољег успеха у борби и бољег коришћења већ

¹⁾ Colonel Edward M. Parker and Lieut. — Colonel David B. Parker: Trial by Combat — Operations Research for the Army, Combat forces journal, Maj 1951. USA.

постојеће опреме и наоружања у борби. Друга врста оперативских истраживања има за циљ да пружи што реалнију оцену могућности новог наоружања или нове доктрине још у предатно време, када још не постоји могућност прикупљања података из стварне борбе.

За прву врсту рада није довољно да се на основу података из прошлости утврди да смо добили или изгубили једну битку или операцију. Потребно је пронаћи и анализирати све факторе који су допринели овом успеху, као и све факторе који су спречавали и одлагали његово постигнуће. Чисто војни команданти, по мишљењу писца ретко су када кадри да изврше детаљну, објективну и потпуну анализу свих фактора. Они су склони да издвоје на више или мање случајни начин поједине елементе из борбе — добар или слаб морал, свеже или уморне трупе, добри или рђави потчињени команданти и томе слично, и на основу ових фактора доносе закључке. Поред тога, војници разних родова и струка склони су да прецењују значај сопственог рода војске или сопственог делокруга рада на штету других.

Савремени рат је исувише компликована појава, те због тога војни командант нема могућности да процени све факторе, који предодређују понашање његових трупа, као ни да сигурно одреди начин на који треба рачунати са сваким фактором. Када рат није био толико компликован, војним командантима није била потребна помоћ научника. Међутим, сада командант има посла са невероватно сложеним комбинацијама проблема употребе разноврсних техничких оружја, организације снабдевања и употребе људи у борби. Он никад нема времена да створи јасну слику вероватних резултата примене разних комбинација у борби или у извесној операцији. Групе за оперативска истраживања обавештавају га о вероватним будућим резултатима, који могу да донесу разне комбинације употребе разних фактора у борби, на основу чега је такав командант, користећи при томе своје борбено искуство и своја знања, у стању да донесе правилну одлуку о томе која је комбинација за њега најповољнија.

На тај начин, наука и искуство спојени су, по мишљењу писца, у једну просту и разумљиву целину, која омогућава објективну анализу свих фактора.

Исто је толико важна и друга врста послова — научна истраживања пре рата. Читава егзистенција једне нације може да зависи од тога да ли су у мирно доба пра-

вилно разрађени планови, правилно одређена доктрина вођења рата и борбе, правилно изабрано и усвојено наоружање и опрема војске. Оцену правилности доношења одлуке у погледу свих ових елемената може да пружи, по мишљењу писца, једино правилно организовано научно истраживање које је, на основу резултата рада техничких лабораторија, опитних полигона, трупних маневара и техничких испитивања, у стању да пружи одговоре на сва ова питања, до којих се досада долазило више инстинктивно.

Групе за оперативска истраживања појавиле су се први пут код Енглеца, за време такозване Битке за Енглеску. Оне су истовремено обучавале војнике у руковању радиолокаторима, који су тада први пут употребљени, а проучавале су и могућности и особине ових нових средстава, као и начин њиховог најбољег искоришћавања и даљег усавршавања. Ове групе су се врло брзо прошириле и, после постигнутих успеха у области употребе радиолокатора, добиле су многе друге задатке. Тако, групе за оперативска истраживања у саставу Енглеске ПА команде простудирале су и решиле следеће проблеме: начин употребе, вероватноћу погађања и мере за његово побољшање код ПА артиљерије; оцену ефикасности и разраду планова за развој нових командних рачунара и радиолокаторских упаљача; проучавање вероватноће примене нове тактике непријатељског ваздухопловства и припремање унапред одговарајућих примера.

Групе за оперативска истраживања Ваздухопловне обалске команде решиле су следеће проблеме: употребу авионских радиолокатора за проналажење немачких подморница и бродова; одређивање најпогоднијег темпања дубинских противподморничких бомби; развој и састављање ефикаснијих планова за тражење и откривање непријатељских подморница; састав и начин употребе немачких ваздухопловних јединица у операцијама против савезничког бродовља; проблеме величине и састава конвоја и њихове пратње од стране авијације; одређивање начина камуфлаже противподморничких авиона; проучавање немачких мера за избегавање осматрања од стране радара; свакодневно прикупљање података и анализу операција немачких подморница (ова анализа довела је до уништавајуће офанзиве против подморница у Бискајском Заливу); методе одржавања опреме и авиона; однос између напора авијације и резултата у погледу осматрања и

напада на подморнице као функцију удаљења од обале.

За рачун бомбардерске авијације групе за операциска истраживања проучавале су следећа питања: стварне узроке авионских губитака; процену грешака у бомбардовању; најбољу бомбардерску тактику (величина бомбардерских формација, што је довело до стварања бомбардерских формација од 1.000 авиона, које је отпочело у 1942 години); проучавање најефикаснијих начина распознавања сопствених и непријатељских авиона и метода и средстава за навигацију; ефикасност појединих врста авиона (бомбардер „Москито“ је проузроковао више штете непријатељу, рачунајући по појединачном авиону, него ма који други тип бомбардера).

За рачун ловачке авијације групе за операциска истраживања решиле су следеће проблеме: оцену рада радиолокаторске службе ВООВ; начин пресретања непријатељских авиона који нападају са малих висина; оцену тактике и технике ноћних ловачких борби; одређивање ефикасности и тактике ловачке пратње бомбардерских формација.

За морнарицу ове су групе проучавале следећа питања: употребу радара и њихову ефикасност; справе и методе навигације; решење питања величине конвоја, њихове пратње, састав и постројавање конвоја, правце њиховог кретања и тактику борбе против подморница.

У САД групе за операциска истраживања формиране су 1942 год., прво код морнарице, а затим и код ваздухопловства.¹⁾ Ове групе су разматрале следећа питања: заштиту конвоја и употребу авиона за њихову пратњу; најбољу величину и брзину кретања конвоја; темпирање дубинских бомби; развој америчких подморница и бирање најповољнијих циљева за њихову употребу; узроке губитака од напада подморница и начин њиховог смањења; најбољи маневар за избегавање напада самоубилачких јапанских авиона („Камиказа“); захтеве за торпеда.

Групе за операциска истраживања америчког ваздухопловства вршиле су избор

најефикаснијег оружја и тактике авијације и одређивале потребан напор авијације с обзиром на циљеве који треба да се бомбардују; правилно су предвиделе да ће употреба авиона Б-24 у одговарајућем броју за напад на јапанске бродове у Кинеском Мору нанети овима такве губитке да ће Јапанци бити присиљени да покушају освајање америчких ваздухопловних база у Источној Кини, итд.

Сувоземна армија САД била је спорија. Тек при крају рата она је формирала неколико „група за оцену“, које су биле сличне по саставу и задацима групама за операциска истраживања.

Од 1948 године у САД је код Уједињеног генералштаба формирано „Одељење за операциска истраживања“ (Operations Research Office), под вођством Др. Елиса Џонсона, физичара. Одељење има око 60 научника разних грана и 60 административних службеника. Научна база овог одељења је много шира и расте са сваком завршеним пројектом, ослањајући се на сарадњу универзитета, индустријских и истраживачких установа, и то на основу закључивања уговора, консултације и сличних аранжмана. Поред овог одељења код Министарства народне одбране, постоји група за процену оружја, код Морнарице група за оцену операција, код Ваздухопловства две групе — једна за оцену опреме, а друга за анализу операције и мање групе за анализу код сваке ваздухопловне команде. Сличне групе постоје и код армиских команди сувоземне војске.

„Одељење за операциска истраживања“ сада се бави обрадом 8 главних питања: проблем ПА одбране уопште, питање заштите индивидуалног борца, побољшање тачности артиљеријског гађања, употреба и развој вођених зрна, тактичка употреба атомског оружја, проблем ПТ одбране, решење проблема стратемске покретљивости и питање психолошког рата.

Поред тога, на предлог овог одељења, његове полске екипе налазе се сада на војшћу у Кореји и врше научну анализу питања тактичке употребе атомског оружја, авиоподричне група, начина употребе америчких тенкова и сузбијање северокорејских (совјетских) тенкова, одређују методе психолошког рата против Северокорејца, начине употребе пешадиског оружја, проучавају тактику пешадије, ваздушнодесантне операције, начин снабдевања у борби и начине мобилизације јужнокорејског људства за борбене и позадинске јединице.

¹⁾ Редакција америчког часописа „Combat Forces Journal“ у свом броју за јуни 1951, стр. 14, доноси исправку свог горњег чланка по овом питању, где каже да је прву групу за операциска истраживања основао Др. Елис А. Џонсон код Армије, а не код Ваздухопловства. Прим. ред.

Чланак обилује многим примерима успешног рада група за оперативна истраживања како за време рата, тако и за време мира, које је немогуће обухватити у овом приказу. У сваком случају, идеје писаца претстављају једну новину и доказују да се Армија више не задовољава старим методама процене ефикасности оружја и ратних операција, засниваним на индивидуалном борбеном искуству и гледиштима појединца, већ поставља проучавање на мно-

го ширу и научну базу, примењујући у проучавању разноврсних војних питања искуства знања и методе научника осталих грана науке, који су досаде довели до огромног полета у развоју науке и технике. Такав начин рада треба свакако поздравити, јер ће он, несумњиво, уштедети не само жртве у будућем евентуалном рату, већ и огромна материјална средства.

А. Т. Трофимов
Александр Трофимов

Др П. В. Причард: УПОТРЕБА ДИМНИХ ЗАВЕСА НА СРЕДОЗЕМНОМ И ЕВРОПСКОМ РАТИШТУ¹⁾

Примена димних средстава у ратне сврхе позната је од најстаријих времена, али никада раније она није била ни тако обимна ни разноврсна као у прошлом рату. Све већи развој авијације поставио је тешке проблеме противавионској одбрани како трупа на бојишту, тако и свих осталих објеката у позадини.

Искуства прошлог рата показала су да су ратне луке веома осетљиви објекти од напада из ваздуха. Довољно је напоменути само Перл Харбор, где је страдао добар део америчке ратне флоте од изненадног напада јапанске авијације, или ратну луку Таранто, где је потопљена италијанска флота, па да се схвати важност и тежина овог проблема за будућност. У том циљу амерички часопис „Military Review“ доноси у своме уводном чланку врло интересантне податке и запажања о употреби димних завеса.

7 јула 1943 освојала је лука у Бизерти препуна ратних бродова који су били концентрисани за претстојећи десант на Сицилију. У 4.00 часа служба ВООВ јавила је приближавање једне јаке ваздухопловне формације, која је имала за циљ да уништи савезничку флоту у Бизерти и омете десант. На девет минута пре налета непријатељске авијације пуштени су сви магњеници у дејство. Густе облаци дима брзо су прекрили цео угрожени простор тако да је непријатељ био у немогућности да уочи циљ и отпустио је бомбе насумице, не погодивши ниједан брод.

Писац даље опширно говори о пробама на Панамском Каналу и напорима САД у циљу усавршавања димних средстава још

пре Другог светског рата као и у његовом почетку. Па ипак, ни САД ни Велика Британија дуго нису нашле задовољавајуће решење за стварање димних завеса. Енглеска је, међутим, била изложена страховитом бомбардовању и она је прва увидела коју корист може да пружи замагљивање при ПАО индустријских центара, лука и других објеката.

Потреба за брзим маневровањем димним генераторима довела је до израде моторизованих магњеника, који су се могли брзо премештати са једног положаја на други, од којих се, код Енглеца, нарочито погодним показао модел „№-24“ за који се с правом каже да је спасао Малту.

Американци су, после пораза код Харбора, удвостручили напоре на решавању проблема замагљивања. Одмах су формирали специјалне чете са 3.600 сталних магњеника (4 официра и 196 војника). При замагљивању образовали су више линија око објеката. За стварање потпуне завесе било је потребно 20 до 30 минута. У 1942 години дошли су до новог модела магњеника, „М1“, који је био пет пута ефикаснији од енглеског „Хастера“. Овај нови модел био је тежак око 1.500 кг. Убрзо затим израђен је ручни модел „М1“ који је употребљен и при инвазији у Нормандији 1944 г.

Нарочито примену магњеници су имали при заштити бродова — конвоја, као и пристаништа. 13 северно-афричких пристаништа, а нарочито Бизерта, било је јако обезбеђено магњеницима. При десанту код Казабланке, магњеници су такође одиграли важну улогу.

При десанту на Сицилију за време заузимања Палерма, кадгод су се непријатељски авиони приближили, наишли су на јако замагљене објекте, те је свако бомбардовање било потпуно неефикасно.

Десант код Салерна извршен је, као што је било планом предвиђено, 9 септембра

¹⁾ Large — Area Screening in the MTO and ETO by Dr. P. W. Pritchard, Office of the Chief, Chemical Corps, Military Review, January 1951, USA.

1943. Јединице за замагљивање биле су већ у трећем таласу искрцавања и одмах по избијању на обалу, отпочеле су са замагљивањем. Ово је дало изванредне резултате. Замагљивање је вршено и за време ноћних напада. Да би се обезбедило уредно искрцавање трупа и материјала за време док је мостобрац био у дохвату немачке артиљерије, вршено је непрекидно замагљивање.

При извршењу десанта код Напуља, била је замагљена обала у дужини од 20 миља (око 32 км), где је укупно било пристало 175 бродова. У рејону Напуља завеса је била састављена из спољње и унутрашње линије магљеника. На сличан начин било је организовано замагљивање и код пристаништа Бањоли и Позоли, само у мањем обиму.

Јединице за замагљивање стајале су под командом ПАО мостобрана. Знак за почетак замагљивања даван је из оперативне собе КМ ПАО тако да је замагљивање отпочињало 8 минута пре наилаaska непријатељских формација.

Поред замагљивања пристаништа, савезничке трупе у Италији вршиле су често замагљивање појединих важнијих комуникација и теснаца на њима, који су били изложени нападима из ваздуха или артиљеријској ватри са земље. Ово је нарочито било корисно када је требало вршити покрете трупа или дотурати потребе дању. Такав је случај био на фронту 88 сд 5 армије, на реци Гариљано, у Италији, априла 1944 године (ск. 1). Пут број 7 са мостом на реци Гариљано био је једина комуникација за снабдевање 88 сд.

Магљеници су били распоређени, као што се види на скици, са обе стране пута, а нарочито на делу реке код моста. Ветар је дувао дању правцем уз реку, а ноћу и у рано јутро у обратном правцу. Снабдевање трупа могло се обављати несметано за све време, упркос јаке непријатељске артиљеријске ватре, што је било од особитог значаја за целу операцију код Минтурна.

Приликом искрцавања код Анција, замагљивање је одиграло тако велику улогу, да му се приписује спас 6 корпуса. Створени мостобран износио је по фронту око

20 миља (32 км), а по дубини 9 миља (око 14 км). Хемиске јединице искрцале су се првог дана десанта и одмах предузеле замагљивање, па су, по мери ширења мостобрана, шириле и зону замагљивања (ск. 2).

Као што се из наведених примера види, замагљивање трупа и саобраћаја дало је врло добре резултате, нарочито на планинском и испресецаном земљишту Италије.

За операције у Нормандији 6 јуна 1944 Савезници су имали 3 батаљона од по 4 чете за замагљивање. У првим таласима искрцавања било је и јединица за замагљивање и оне су искрцане на француску обалу. Три часа после почетка искрцавања, већ је била непрекидна димна завеса која је штитила даље искрцавање. Неки учесници тврде да 3 сд уопште не би успела у десанту да није била замагљена.

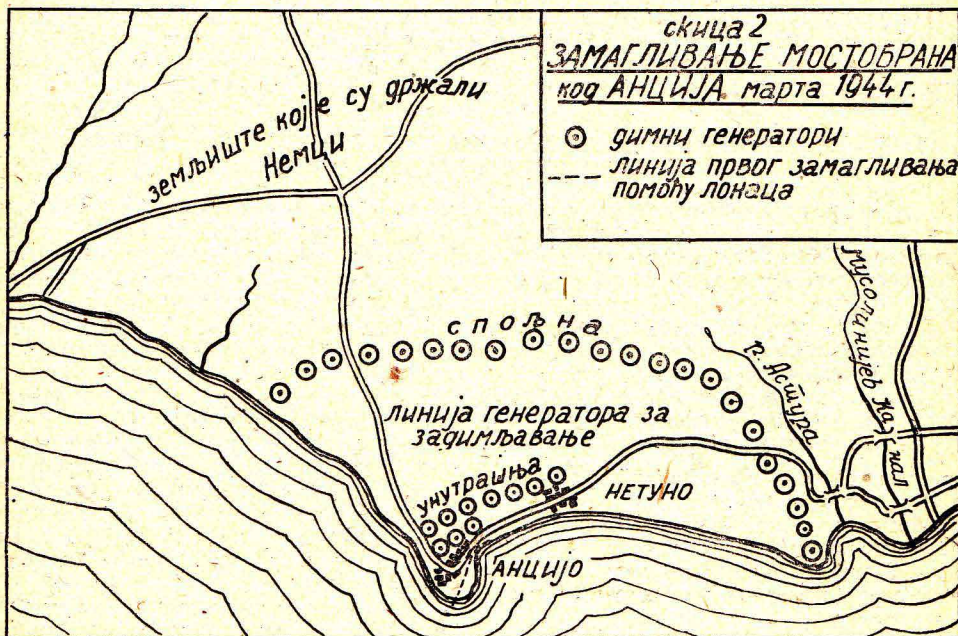
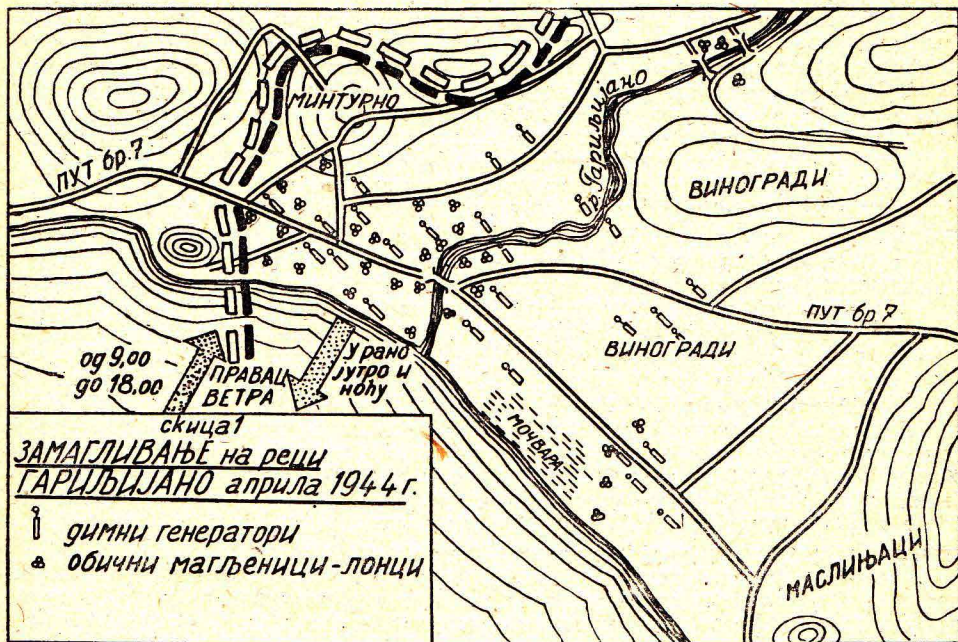
3 и 7 америчка армија употребљавале су врло често замагљивање за све време извођења операција у Европи, пошто су дејствовале преко испресецаног и брдског земљишта са доста речних токова. Прелаз преко река обично је вршен ноћу, под заклоном мрака, а пред свануће отпочињало се са замагљивањем. Магљеници су постављани у мостобрану, а и са стране прелаза реке. Завеса је прављена дужа и шира, да не би непријатељ могао тачно уочити место подигнутог моста. Замагљивање је отпочињало заузимањем ужег мостобрана и извођено је све док непријатељ не би био потиснут на удаљење веће од домета артиљерије. Подизање моста такође је отпочињало одмах по заузећу ужег мостобрана. Мост на реци Мозелу због јаког саобраћаја, замагљиван је од 10 септембра све до 8 новембра.

Наведени примери из рата показују колика је корист од стварања димних завеса за обезбеђење објеката од напада како из ваздуха, тако и од земаљске артиљерије. Даља искуства показала су да замагљивање треба да се врши само по наређењу највишег тактичког команданта, при чему мора бити обезбеђено садејство свих родова. Више командовање мора да одлучи да ли је у даном моменту важније коришћење осматрачница или замагљивање.

М. П.
М. П. Мамсов, Сталинград

ТРАЖЕЊЕ НОВИХ ПУТЕВА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ПЕШАДИСКИХ ЈЕДИНИЦА

Ма да сва искуства прошлог рата, у вези са новим развојем технике наоружања и предвиђањима будућег рата, још нису ни сређена ни оформљена, ипак су поједина питања већ толико јасна да захтевају да се о њима хитно дискутује и траже

Скица 1 и 2

нова решења. То најбоље показује и садржина страних војних часописа. У последње време нарочито се много пише и расправља о проблемима нове ратне формације, као и о томе како да се повећа еластичност и брзина маневра које захтева савремена борба. Један од првих који најдубље задира у опште принципе досадашње формације, јесте познати **енглески војни писац Лидел Харт**. Он, на пример, тражи да се укину штабови пукова, па да се на место њих, ниже борачке јединице попуне бољим кадровима, као и да се команданту дивизије омогући ближи увид у ситуацију и брже спровођење одлука. Он је присталица формације „по пет“, која омогућава, попут прстију на човечијој руци, највећу еластичност у комбинацијама маневра и у руковођењу јединицама.

Италијански генерал Бочија ближи се по идејама Лидел Харту, али се спушта на ниже јединице, па тражи да не буде чак ни стрељачка чета сталног формациског састава, већ да се, према добивеним задацима, „еластично формира“ од променљивог броја водова разних специјалности. Аналогно чети, и батаљон („тактичка група“), и пук (који он назива „тактичким одредом“) носили би карактер здружавања према добивеним задацима.

Инспектор француске пешадије, генерал Кирније анализира формацију стрељачког вода и стрељачког одељења, па долази до закључка да савремена борба тражи њихово веће прилагођавање разноврсности ситуација. Досадашњи састав стрељачког вода од три стрељачка и једног одељења ручних реактивних бацача води шаблонизму у борби. Зато, стрељачко одељење убудуће треба да има више улогу ван борбе, а да се формирају пред борбу „борбене групе“ у стрељачким водовима, према стварним потребама претстојећих задатака и услова земљишта.

Најзад, имамо интересантно мишљење **америчког потпуковника Келета** који предлаже нов састав стрељачке дивизије, чија се ватрена моћ повећава за 30% од досадашње. Он није за укидање пукова, али се слаже са Лидел Хартом да је дивизији потребно дати пет компонената различитих борбених могућности. Зато ојачава дивизију, поред батаљона тенкова, још и батаљоном оклопне пешадије, као и једним и по дивизионом самоходне и једним дивизионом противавионске артиљерије.

Због важности ових проблема, као и различитих гледишта у иностраној војној литератури, дајемо приказе оригиналних чланака свих горе поменутих писаца:

Б. Х. Лидел Харт: КАКО УБРЗАТИ МАНЕВАР И ПОСТИЋИ ЕЛАСТИЧНОСТ У СУВОЗЕМНОМ РАТОВАЊУ¹⁾

У чланку под горњим насловом, познати **енглески војни писац Лидел Харт** износи интересантно мишљење о потреби укидања извесних штабова како би се, с једне стране, смањило број карика у ланцу командовања и тако успоставила директнија веза између главног команданта и непосредних извршилаца, а с друге, уштедело у кадровима и добио већи број способних официра за борбене јединице, које сада гутају толики гломазни штабови.

Сваки војник — каже Лидел Харт — зна да је од животне важности темпо операција и брзина маневра. Сваки осећа да нешто смета механизму маневра, иако не зна шта је то. Сваки војник (осим оних који су лично заинтересовани), мисли да има суви-

ше људи у штабовима, а недовољно „на задатку“ са јединицама. Штабови свих степена имају тенденцију непрекидног нарастања по обиму, а у трупи се осећа недостатак способних официра.

Решење овог проблема Лидел Харт тражи у упрошћавању система командовања и скраћивању ланца командовања.

Свака нова карика у ланцу командовања проузрокује непотребан губитак у времену (преношење наређења одозго надолу и обавештења одоздо нагоре), слаби непосредни утицај команданта на извршиоце и чини блеђим његов утисак о ситуацији. Стога, уколико је број међуштабова мањи, утолико ће руковођење операцијом бити динамичније.

Овај проблем тесно је везан са проблемом повећања моћи маневра која се постиже увећавањем еластичности, јер се еластичнијом организацијом лакше прилагођава брзим променама ситуације, омогућава лакша концентрација потребних снага

¹⁾ How to quicken manoeuvre and gain flexibility in land warfare by Captain B. H. Liddell Hart, The Army Quarterly, July, 1950.

на одлучујућем месту и постиже већи ударни ефекат.

Полазећи од ових поставки, као и са гледишта (које узима од Клаузевица) да један виши командант може непосредно да командује са осам до десет, а нижи са четири до пет јединица, Лидел Харт предлаже следеће промене у организацији британских јединица:

1. — Да се укине пешадиска бригада (која по енглеској формацији, углавном, одговара пешадиском пуку по формацијама других армија) и организује дивизија састављена непосредно од пет пешадиских батаљона. Командант дивизије би тако непосредно руководио батаљонима без уплитања штаба бригаде (пука). На тај би се начин повећала брзина дејства, а смањено би се командни апарат и уштедео командни кадар. Од досадашња три команданта бригада остао би само један као командант пешадије (слично команданту дивизиске артиљерије) који би уједно био и заменик команданта дивизије. Дивизиска артиљерија би се састојала од пет батерија организованих у један пук (уместо три пука пољске артиљерије, колико их сада има енглеска пешадиска дивизија).

У примедбама немачког генерала Westfala, које је Лидел Харт штампао уз свој чланак (овај немачки генерал био је на дужности у великом броју немачких штабова, почев од штаба дивизије, па до штаба фронта), даје се формација пешадиске дивизије организоване на принципима које Лидел Харт износи у чланку (а са којима се скоро у целости слаже и генерал Westfal) и како она најрељефније одражава те принципе, навешћемо је у целини.

Пешадиска дивизија

Пешадиско одељење — командир одељења и 5 стрелаца — — —	6
Пешадиски вод — 5 одељења и команда вода (4 човека) — — —	34
Пешадиска чета — 5 водова и команда чете (15 људи) — — —	185
Пешадиски батаљон — 5 чета и штаб батаљона (50 људи) — — —	975
Пешадија у дивизији — 5 батаљона, сваки по 975 људи — — —	4.875
Командант дивизиске пешадије — штаб и јединица за везу — — —	100
Командант дивизиске артиљерије — 5 батерија, свака по 6 оруђа, штаб и јединица за везу — — —	1.000

Инжињерски батаљон — штаб, јединица за везу и 3 чете — — —	650
Противтенковски дивизион — као и инжињерски батаљон — — —	700
Противавионски дивизион — организација, углавном, као горе — — —	650
Штаб дивизије и батаљон за везу Позадинске јединице — — —	1.000

Укупно у пешадиској дивизији 10.825 људи

За образложење предности формације „по пет“, Лидел Харт наводи следеће:

Четворна формација најчешће наводи команданте на употребу само половине својих снага, држећи обично по две јединице у резерви. Тројна формација потстиче идеју маневра и груписање снага, присиљавајући команданте да своје снаге не деле равномерно, али смањује органску еластичност јединица и умањује снагу маневра. Формација „по пет“ појачава добре стране тројне формације, потстичући командантов смисао за маневар, а повећава и добре стране четворне формације, јер са пет јединица омогућава више комбинација и већу еластичност. Она се може упоредити са човечјом руком. Када би неки човек имао само два прста и палац (што би одговарало тројној формацији), био би много неспретнији у руковању стварима, јер би таква рука имала много мању еластичност и мању могућност хватања него што је има нормална рука са пет прста. Формација „по шест“ има предности и по питању тактичког груписања и по питању управљања, уколико не би водила ка подели на „три и три“. Формација „по седам“ могла би бити боља од свих што се тиче тактичке еластичности, али, услед великог броја јединица, изазвала би честу употребу заменика команданта, што би ишло на штету непосредног командовања.

Према томе, најбоља је формација „по пет“.

2. — Садашња британска оклопна дивизија састоји се у основи од једне оклопне бригаде и једне моторизоване пешадиске бригаде (плус артиљерија и други подржавајући делови). По мишљењу Лидел Харта, било би за командовање и употребу знатно погодније да се од ових делова створе две мање дивизије — једна оклопна и једна моторизована.

Оклопна дивизија има четири тенковска пука (уствари батаљона, ако се упореде са америчким тенковским батаљонима, јер сваки има око 70 тенкова) и један мотори-

зовани пешадиски батаљон. Да би се ова бригада претворила у дивизију, довољно је да јој се дода одговарајућа количина артиљерије, инжињерије и служби. Могао би јој се прикључити још један пешадиски батаљон, само би оба ова пешадиска батаљона морала бити опремљена и преносна оклопним транспортерима.

Пешадиска моторизована бригада садашње оклопне дивизије има четири пешадиска батаљона. И овде би било довољно додати само један пешадиски батаљон и одговарајућу количину подржавајућих делова, па да се ова бригада претвори у мању моторизовану пешадиску дивизију, погодну за садејство са оклопном дивизијом.

На овај начин би се од садашње три оклопне дивизије могле формирати три оклопне и две пешадиске моторизоване дивизије новог и савршенијег типа.

Формација тенковске дивизије коју предлаже генерал Westfal, изгледа, међутим, овако:

Тенковска бригада — 3 батаљона по 5 чета и штаб бригаде — —	3.500
(Чета — 5 водова сваки по 3 тенка — 15 тенкова плус 3 тенка у команди чете, свега 18 тенкова.	
Батаљон — 5 чета по 18 тенкова плус 5 тенкова у штабу батаљона, свега 95 тенкова.	
Бригада — 3 батаљона, 285 тенкова плус 15 тенкова у штабу бригаде, свега 300 тенкова.)	
Стрелачка бригада — штаб и 3 батаљона — — — —	3.000
Артиљерска бригада — штаб, јединица за везу, 6 батерија свака по 6 оруђа, свега 36 оруђа — —	1.150
Инжињерски батаљон са понтонирском колоном — — — —	750
Противтенковски дивизион — —	650
Противавионски дивизион — —	650
Штаб дивизије и батаљона за везу	800
Позадинске јединице — — — —	1.500

Укупно у тенковској дивизији 12.000 људи

3. — Армиске корпусе укинути или проширити

Командант армије треба да буде способан да руководи непосредно са најмање пет дивизија па чак и више. Ако број дивизија прелази пет или шест, једноставније је за команданта да управља једним „крилом“ преко свог заменика, него ли да између њега и команданта дивизије постоји

корпусна карика. Само када укупан број дивизија у армији прелази десет, или можда осам, предности корпусних штабова почеће да претежу њихове недостатке. Разматрајући пак проблем са друге стране, на бази анализе операција последњег рата, најпогоднији састав корпуса је пет дивизија.

Из овога, наводећи неке примере и искуства из последњег рата, Лидел Харт изводи следећи закључак: а) да ће бити погребно формирати корпусе само у случајевима када су армије изузетно велике и да ће у случајевима када се формирају корпуси бити потпуно сувишно формирати штабове група армија.

У сваком случају, дакле, отпала би једна карика у ланцу командовања и тако би се постигло непосредније командовање, а знатан број официра, подофицира и техничара обезбедио за службу у трупи.

Генерал Westfal у својим примедбама на чланак елиминише штабове корпуса и каже да би се армија морала састојати од најмање пет дивизија (директно потчињених армији), док би штаб групе армија руководио са неколико армија.

4. — Код мањих јединица теже је доследно провести принцип поделе „по пет“.

Код пешадиског батаљона то није проблем. Он и сада (у Британској армији) има пет оперативних чета, рачунајући са четом подршке. Могла би се задржати и ова формација или би се подржавајући делови штапске чете могли поделити међу остале чете, а формирати још једна пешадиска чета.

Основно је решити проблем организације одељења и вода. Лидел Харт даје следеће две варијанте:

а) организовати чету од пет водова, сваки од по два одељења (једно лаких митраљеза, а друго стрелаца), у ком би случају чета имала око 110 људи, а када би се број људи у одељењу свео на 10, онда би чета имала исти број људи као и сада постојећа чета (такав вод од око 20 људи имао би и ту предност што би цео могао бити укључан на 1 камјон); и

б) организовати чету од пет водова, вод по пет одељења, а свако одељење по 4 до 5 људи. Одељење од 4—5 људи је довољно да рукује једним митраљезом, а истовремено знатно је мање уочљиво и трпи пропорционално мање губитке; командир је у стању да боље утиче на морал одељења и да лакше руководи њиме.

У тенковском „пуку“ је тешко провести у потпуности поделу „по пет“, јер би то довело до знатног повећања броја тенкова, што би опет компликовало управљање радиопутем. (Сада енглески тенковски пук има 3 ескадрона по 4 вода, а сваки вод по 4 тенка). И овде Лидел Харт предлаже две варијанте: или да пук има 5 ескадрона

(уместо 3 колико их сада има), или да ескадрон има 5 водова (уместо 4 колико их сада има). Ово би повећало број тенкова у пуку са 70 на 82. Уколико би се желео задржати приближно садашњи број тенкова, морао би се број тенкова у воду свести на 3.²⁾

Милош Зарић М. Д.

Генералмајор Ђино Бочија: О ТАКТИЧКИМ ГРУПАМА И ОДРЕДИМА И ЊИХОВИМ КОМАНДАНТИМА³⁾

У свом чланку под горњим насловом генерал Бочија на пешадиске јединице примењује већ познату идеју о еластичним формацијама тактичких јединица, коју су Американци у другој половини Другог светског рата остварили у својим оклопним дивизијама.

Своја разматрања почиње са пешадиским батаљоном, али сматра да чак ни чета не би требало да има сталну формацију, већ да се и она састоји од различитог броја водова.

Такву, дакле, еластичну формацију, која би отприлике одговарала пешадиском батаљону, али би била много покретљивија и променљивог састава, генерал Бочија назива „тактичком групом“ (gruppo tattico). Ова тактичка група, по његовом схватању, требало би да буде састављена од променљивог броја чисто пешадиских јединица и јединица пратећих оруђа (код којих би вод такође био једина стална формација).

Проблем се одмах сусреће са проблемом специјализације, која очито постаје све потребнија, јер доводи до упрошћавања задатака командира малих јединица. „Усадимо у свест командира малих јединица — каже генерал Бочија — „једноставне и врло просте појмове; настојмо да буду искусни мајстори у интелигентној употреби свог наоружања; спремимо њихово преурањено гледање на шире маневре и дејства већих размера, које њихове мале јединице неће никада изводити, и постићи ћемо савршен циљ: имаћемо мала специјализована одељења врло високе ефикасности. А не заборавимо да ћемо знатан број водова и чета морати поверити резервним официрима од којих се може тражити само оно што их је било могуће до-

бро научити у кратком периоду службе и вежби, тј. само оне ствари, које су једноставне, али које се морају знати до танчина“.

Тражити од ових малих старешина више него да буду прецизни и сигурни у употреби свог наоружања и окретни у извођењу једноставних акција, довело би до извесних резултата, али би то ишло на штету специјалисти.

Међутим, нужно је да се обуком постигне у свакој специјалности највећи могући степен увежбаности.

Тактичка група требало би да буде састављена од најнеопходнијих пешадиских јединица и јединица ватрене подршке, и то у толиком броју да групи омогући брза и енергична дејства, али са таквим штабом који би био у стању да лако прими и води све јединице — пешадиске и за ватрену подршку — које би јој у зависности од ситуације могле бити додељене за извршење постављеног задатка.

Сједињавање малих јединица специјалиста у тактичку групу захтева и формирање одговарајућег команданта. По мишљењу генерала Бочије, командант би требало да буде пешадиски мајор који би у својој претходној каријери морао да служи у мањим јединицама разних специјалности пешадиског рода и да постигне звање специјалисте сваког појединог средства које ће тактичка група моћи имати у свом саставу.

Следећа јединица, о којој генерал Бочија говори, јесте „тактички одред“ (raggruppamento tattico), који би приближно одговарао ојачаном пешадиском пуку еластичне формације. Уствари, постојао би само штаб тактичког одреда са свим потребним органима (извиђачким, везе и сл.) и извесним бројем јединица специјалиста, које би штаб тактичког одреда додељивао тактичким групама које уђу у састав додатоног одреда.

³⁾ Gen. di brig. Gino Bocchia: Dei gruppi e raggruppamenti tattici e relativi comandanti, Rivista Militare, Febbraio, 1951, Roma.

Дивизија би, дакле, била састављена од извесног броја штабова тактичких одреда, директно потчињених команданту дивизије; извесног броја тактичких група различитог састава и јединица пешадиских специјалиста (вероватно за ватрену подршку, наоружаних тежим пешадиским наоружањем) директно потчињених команданту дивизиске пешадије, као и одређене количине артиљерије различитих видова, директно потчињене команданту дивизиске артиљерије.

Тактички одреди комплетирали би тактичке групе, (које ће одлуком команданта

дивизије улазити у њихов састав) својим „формациским“ деловима, а јединице специјалиста и артиљериске јединице комплетирали би одређене тактичке одреде.

На тај начин постигла би се максимална еластичност и код тактичких група и код тактичких одреда, биле би веће могућности целисходнијег коришћења средстава према захтевима ситуације, затим највећа економичност и лакше командовање.

М. Д.

Мила Зоранић

Потпуковник Д. Т. Келет: МОДЕРНА ПЕШАДИСКА ДИВИЗИЈА¹⁾

Писац на почетку свог чланка цитира Тенисонове стихове по којима „старе ствари треба да уступе место новима“. Редакција часописа „Military Review“ напомиње да изнете идеје у чланку нису званично мишљење ни Редакције, ни америчког Генералштаба, већ само лично мишљење писца, па ипак чланку даје место међу првима у часопису.

Писац прво чини један кратак осврт на операције у Кореји, па поставља питање: да ли садашња америчка дивизија у потпуности одговара условима будућег рата? Можда је овакво питање чудно, каже писац, када се зна да су наше дивизије у прошлом рату успешно извршавале све добивене задатке. Међутим, стечена су многобројна нова искуства. Дивизије четворне формације, као и оне по систему бригада, преживеле су, већ одавно. Немачка тројна формација, усвојена пре Другог светског рата, постала је популарна и била је уведена у свима војскама са циљем да се увећа покретљивост и уопште маневарска способност дивизија.

Међутим, развојем моторизације, повећана је покретљивост трупа, те се раније смањење ефектива дивизије сада показује штетно. То се нарочито испољило у офанзивним операцијама. Често су команданти дивизија непосредно руководили задацима батаљонског обима, а команданти корпуса, најчешће су морали да ојачавају дивизије на важнијим правцима, черупајући немилосрдно остале дивизије. Формирање „битачних група (battle groups) или „снага пре-

ма задатку, (task forces) била је уобичајена пракса у организацији командовања.

Све то показује да су и дивизије тројне формације биле већ застареле још у Другом светском рату. Зато, погрешни закључци из искустава прошлог рата могу често имати кобније последице, но што би то био случај да се о њима уопште није водило рачуна.

У будућем рату, међутим, јасно је, каже писац, да ће САД имати да се боре са бројно јачим непријатељем, поготово када се узму у обзир дуги комуникациски правци који ће водити од метрополе до будућих фронтава и који ће неминовно апсорбовати велики број ефектива. Зато ми не можемо ићи линијом изједначења броја бајонета са будућим нашим непријатељима, већ путем повећања борбене моћи наших дивизија. Значи, свака наша дивизија мора имати динамички потенцијал борбе раван потенцијалу од неколико непријатељских дивизија.

Мишљења по овом питању била су подељена. Једни су били зато да се створи само један универзалан тип дивизије, док су други тражили да и даље постоји низ разних типова дивизија, као: пешадиска, оклопна, ваздушнодесантна, лака, брдска, коњичка, моторизована, итд.

После дугих дискусија, усвојено је, углавном, гледиште да се у Армији САД уведу три типа дивизија: пешадиска, оклопна и ваздушнодесантна.

У Кореји, може се рећи, већ је добрим делом испробана таква пешадиска дивизија. Писац даље каже да се она добро показала до уцешћа кинеских добровољаца, али се не сме губити из вида да смо у почетку дејствовали претежно дефанзивно,

¹⁾ A Modern Infantry Division by Lieutenant-Colonel Donald T. Kellett, Military Review, May 1951, USA.

против бројно јачег а необученог непријатеља, као и то да смо имали апсолутну надмоћност и у ваздуху и на мору.

Међутим, када смо прешли у офанзиву, одмах се уочило да ни послератна пешадиска дивизија нема потребну ефикасност, и то из следећих разлога:

1. — однос између стварно борбених и неборбених делова у дивизији још увек је такав да сувише иде на штету првих;

2. — ватра органске артиљерије није довољна и мора се стално појачавати дејством корпусне артиљерије и бомбардовањем тактичког ваздухопловства;

3. — покретљивост и еластичност маневра још нис / дошли до пуног изражаја;

4. — организација позадине није довољно координирана.

Нема сумње да ће будући рат наметнути следеће захтеве нашој дивизији:

1. — бројна надмоћност непријатеља у сувоземним снагама захтеваће од наших дивизија, пре свега, што јачу ватрену моћ, затим, покретљивост и аутономију у борби. Ово стога, што ће бити много ређе ситуације у којима ће моћи да се врши узајамно потпомагање дивизија и чврсто наклањање „раме уз раме са равнањем јединица на линији“.

2. — Земљиште будућих војишта биће отворено, равничасто, а дивизије ће добити широке фронтове за одбрану. Зато ће изложеност крила и бокова бити нормална појава, а не изузетни случајеви. Значи, дивизија мора имати јаке и брзопокретне резерве за удар у бок непријатеља који се буде пробио или чак предузео напад из позадине у вези са својим инфилтрираним деловима.

3. — Ватрена моћ дивизије мора бити већа од непријатељске, а видели смо како је она велика код Северокорејаца, при чему се не сме губити из вида чињеница да ће она у будућем рату бити још већа.

4. — Наш тактички успех зависиће од умешности да преузмемо иницијативу, иако смо у дефанзиви, и да експлоатишемо до крајности сваку повољну прилику.

5. — Морамо редуцирати наше позадинске органе у корист повећања борачких ефектива, одричући се притом сваког луксуза. Јер, анализом садашње наше пешадиске дивизије видимо да она стварно има свега 10.945 бораца, док 7.851 борац или 42%, отпада на штабове и друге административне службе. Ово је поразан однос који показује да се на фронту позади сваког борца који се бори налази скоро по је-

дан „за подршку“, поред оних 7 у позадини. Међутим, дивизије наших сутрашњих непријатеља имају своје „позадинске“ делове за 50% мање од наших. Зато писац каже да је таква формација пешадиске дивизије застарела, па предлаже нову, која треба да има све добре стране преживеле тројне и четворне формације.

Интересантно је одмах напоменути да је овај писац против увођења ренџер-чета у састав дивизија. На њихово место, он тражи да дивизија добије по један батаљон оклопне пешадије (the battalion of armored infantry), који ће знатно увећати како маневарску, тако и ватрену моћ дивизије. Батаљон оклопне пешадије, силазећи са својих возила, може увек извршити задатке и ренџера, а потом опет наставити свој основни задатак. Сем тога, дивизија би у овом батаљону увек имала једну довољно јаку и брзопокретну резерву, што досада није имала.

Даље, писац захтева да се досадашња дивизијска артиљерија појача једним самоходним дивизионом хаубица 105 мм, једном хаубичком батеријом 155 мм, од 6 оруђа, такође самоходном, и једним дивизионом малокалибарске ПА артиљерије.

Са овим појачањем ватрена моћ артиљерије у дивизији увећава се за 30%, а бројно стање дивизије за 12%.

По питању броја пешадиских пукова у дивизији, писац каже да их је у дивизији било четири у Првом, а три у Другом светском рату. Сви су имали исте борбене могућности, али за будућност не треба тако да буде, јер ни задаци пукова неће бити исти. Баш та разноликост задатака захтева да се повећа број борбених компонента у дивизији по различитим борбеним могућностима.

После рата, увођењем у састав дивизије једног батаљона тенкова, знатно је повећана ударна моћ дивизије као и њена маневарска способност. Али се и овај батаљон тенкова, без одговарајуће подршке, показао недовољан. Међутим, даљим додавањем артиљерије и оклопне пешадије у дивизији ће се, рачунајући постојеће пукове, добити четири или пет јединица различитих борбених могућности. Од добијеног батаљона оклопне пешадије и оног једног и по дивизиона самоходне артиљерије, уз додавање осталих потребних делова из пукова, може се формирати један тактички одред (combat command) или два слабија одреда одговарајућег састава. У сваком случају, на овај начин дивизија до-

бија један посебан и погодан елемент за брзу експлоатацију успеха, а тиме не слаби снаге за извршење основног дивизиског задатка до краја.

Писац даље каже да би се могло приговорити да се тактички одред може формирати у даном тренутку од дивизиских пукова, али би овакав приговор био неоснован. Јер, дивизија, нормално, води борбу ангажујући сва три своја пука уз подршку дивизиске артиљерије и батаљона тенкова. Формирање тактичког одреда *ad hoc* — од тренутно могућих јединица — повлачи разне компликације. Оно доводи до распаривања и слабења осталих дивизиских јединица и, у сваком случају, до импровизација што се на пракси показује као негативно. Иста је ствар и са формирањем штаба тог одреда.

Међутим, по овој формацији, коју писац предлаже, овим снагама, од момента употребе, нормално командује заменик команданта дивизије, а штаб се лако формира од делова дивизиског штаба који се за то унапред планирају.

Нормалан састав тактичког одреда (*combat command*), који писац предлаже, јесте следећи: штаб, извиђачка чета, батаљон оклопне пешадије од 4 чете, батаљон средњих тенкова од 3 чете, самоходни артиљериски дивизион 105 мм од 3 батерије, самоходна батерија 155 мм од 6 оруђа, једна МПА батерија и једна чета инжењерије.

Следећа новина коју писац предлаже јесте формирање пука за позадинску службу, који у своје саставу обједињује све елементе по питању позадине. Овај пук добија, поред осталог, и задатак целокупног обезбеђења позадине, па чак и дејства против герилаца.

Увођењем ових нових елемената у дивизиски састав, повећава се ватрена и маневарска моћ дивизије; решава се питање формирања тактичког одреда, а добија се и психолошки, јер ће наша дивизија бити далеко надмоћнија и еластичнија од непријатељске, — завршава писац.

М. П.

М. Писац

Генерал-лајтнант Кирније: КОМЕНТАР НОВИХ ФРАНЦУСКИХ БОРБЕНИХ ПРАВИЛА — СТРЕЉАЧКО ОДЕЉЕЊЕ И ВОД¹⁾

Већина борбених правила страних армија третирају стрељачко одељење као најмању борбену, а стрељачки вод као најмању тактичку јединицу. На основу ових поставки може се извести закључак да стрељачко одељење, за разлику од стрељачког вода, извршава задатке без примене маневра. Међутим, услед ограниченог броја борбених средстава и ограничености простора на коме стрељачки вод води борбу, може се на први поглед доћи до погрешног закључка о скучености борбених комбинација и запостављању тактичке — идејне стране вођења борбе. Познати француски писац и инспектор пешадије француске војске, генерал Кирније, иако по чину и положају припада највишим војним руководиоцима, третира питање вођења борбе најмањих пешадиских јединица, и то на веома оригиналан и занимљив начин. Оригинаалност се огледа не само у начину проучавања постављеног питања, већ и у

новој формацији ових ситних пешадиских јединица. Нова формација појављује се као последица нових погледа у начину вођења борбе. Другим речима, нови тактички погледи изазвали су и нову формацију.

У излагању новог начина борбе пошло се од основе да се савремена борба и у оквиру стрељачког вода одликује великом разноврсношћу ситуација, због чега је потребно и унутрашњи састав јединица подесити да се омогући прилагођавање разноврсним ситуацијама.

Аутор чланка налази да се досадања формација стрељачког одељења, састава два полуодељења, пушкомитрајеско и стрељачко, и стрељачког вода, састава три стрељачка одељења, одељења РБ не може да прилагоди разноврсним ситуацијама, већ да у себи крије елементе шаблонског прилагођавања. По досадањој пракси стрељачко одељење, као формацијска јединица, за време борбе образовало је „борбену групу“, те је стрељачки вод за време борбе имао три „борбене групе“. Појам „борбена група“ био је идентичан формацијском појму „стрељачко одељење“. Међутим, сада се појму „борбене групе“ даје сасвим други смисао. Овај други смисао састоји се у

¹⁾ Général de Division Curnier, Inspecteur de l'Infanterie: Quelques leçons sur un texte nouveau à propos du Combat du Groupe et de la Section, Revue Militaire d'Information, d'information, 10 janvier 1951, Paris.

томе да је „борбена група“ привремена борбена формација, а не стална као досада, различите величине и састава, прилагођена потребама моменталне ситуације. Борбене групе формирају се у припремном периоду борбе и у току борбених дејстава.

У формациском погледу задржан је и даље формациски назив стрељачко одељење, који има више снабдевачко значење, а нарочито у погледу живота и рада стрељачког одељења ван борбе. Подвлачи се да стрељачко одељење у борби може да буде употребљено у смислу „борбене групе“, ускупно, када ситуација захтева „борбену групу“ оваквог састава каквог је стрељачко одељење, али да овај случај не треба сматрати као нормалан. Овакво постављање ствари имало је за последицу да се обука стрељачког одељења не може уопште изводити одвојено, пошто оно не претставља никакву борбену формацију, а да се обука „борбених група“, као привремене формације различитог састава и величине, може изводити искључиво у оквиру борбе стрељачког вода.

Поступак командира вода по пријему задатка за вођење борбе огледао би се у следећем:

— да пронађе најбољи начин за извршење задатка у ком циљу дели добивени задатак на извршан број простих задатака, по фронту, по дубини и по времену извршења, и извршење ових задатака поверава једном од подофицира који су му потчињени (у воду постоје обично четири подофицира, тим бројем су обухваћени и командири стрељачких одељења); овај рад у својој суштини обухвата „идеју маневра“;

— да одређеним подофицирима додели потребна средства за извршење постављених задатака. Скуп свих средстава (стрелца, аутоматичара, тромблониста и др.) под једном командом за извршење тачно означеног задатка чини „борбену групу“. Ове „борбене групе“ могу бити једнородне (стрељачке, аутоматичарске, РБ и др.) или разнородне, што ће све зависити од ситуације;

— да одреди разграничење између појединих група на терену и регулише начин извршења задатка сваке поједине групе.

Између борбене групе и вода подвлачи се ова главна разлика:

— борбена група не изводи никакав маневар, она има потпуно ограничен задатак, а стрељачки вод је најмања пешадијска јединица способна за извођење маневра;

— борбена група је привремена формација, док је стрељачки вод сталног састава.

У погледу формације, као ново, могло би се навести следеће:

— у саставу стрељачког одељења израз „полуодељење“ замењен је изразом „екипа“, стрељачка екипа наоружана је аутоматима; пушкомитраљез се сада сматра као доста тешко пешадијско наоружање, због чега су пушкомитраљеви извучени из састава стрељачких одељења и сада се налазе у саставу стрељачких чета (по 9 на сч);

— у саставу стрељачког вода промене су извршене у вези са променама у стрељачком одељењу, с тим да вод у свом саставу има два оруђа РБ.

Ова измена у формацији потпуно одговара гледиштима америчке Војне управе да стрелци треба да буду наоружани полуаутоматским наоружањем. Добра страна овога гледишта јесте у томе, што се постиже велика ватрена моћ, а рђава страна састоји се у томе што изазива велики утросак муниције.

Као закључак новим гледиштима писац наводи следеће:

— стално и најпотпуније прилагођавање употребе наоружања потребама ситуације; и

— могућност употребе најпогоднијег маневра у свима ситуацијама.

Теориска гледишта генерала Киријеа потпуно су тачна, а поставља се питање како ће се она на пракси показати. За нас су она веома интересантна, прво, зато што третирају борбу најситнијих јединица, што у нашим приликама заслужује нарочиту пажњу, а друго, зато што ми у области борбе ситних јединица имамо веома велико искуство из нашег НОР, где је састав „борбених група“ био веома разноврстан. Поставља се питање: да ли смо ми то драгоцено искуство правилно применили у нашим приликама или смо можда, под утицајем совјетских гледишта, питање формације, обуке и борбе ситних пешадијских јединица решили не баш најбоље.

В. Т.

Биле Редфорд Тодороски